

Kunnskapsdepartementet
Att: Audun DigerudVår ref.: Sandra Marie Herlung
Saksnr.: [nr]
Sted: Oslo
Dato: 15.06.2023

Innspill til profesjonsmeldingen fra Hovedorganisasjonen Virke

Hovedorganisasjonen Virke takker for muligheten til å komme med innspill til profesjonsmeldingen.

Virke representerer nær 25 000 medlemsvirksomheter med til sammen 300.000 ansatte innen handel- og tjenestenæringen. To tredjedeler av verdiskapingen i norsk økonomi skjer i disse næringene og om lag 70 prosent av ansatte i privat sektor jobber her. Virke organiserer innen en rekke bransjer hvor profesjonsutdanninger ansees som viktige for kompetansen i virksomhetene. Blant annet organiserer Virke om lag tre fjerdedeler av de tjenesteytende ideelle virksomhetene, i hele bredden av velferdssystemet. Fra store ideelle drevne lokalsykehus til private og ideelle leverandører av spesialisthelsetjenester etter avtaler med de regionale helseforetakene. Virke organiserer også utdanningsinstitusjoner inkludert videregående skoler, fagskoler og høgskoler.

Under følger Virke sine innspill til spørsmålene sendt i invitasjon til innspill av kunnskapsdepartementet, datert 28.april 2023.

Spørsmål 1: teksten over har vi trekt opp ein del utfordringar for profesjonsutdanningane. Er de samde i at dette er sentrale utfordringar? Kva vil de eventuelt trekkje fram for å supplere eller korrigere dette utfordringsbiletet?

- Virke er enige i det overordnende utfordringsbildet. Kvalitetsarbeid i utdanningene må ivareta høy kvalitet i korte og lange profesjonsutdanninger, men samtidig fange opp raske endringer i kompetansebehovene i arbeidslivet. Universiteter og høgskoler skal levere forskning som gir bedre tjenester, samtidig som at de skal fange opp innovasjoner og utvikling fra arbeidslivet. Ett tett samarbeid for å utvikle og ta i bruk ny kunnskap og praksis vil gi bedre kvalitet i kompetanseutvikling og i tjenestene.
- Beskrivelsen kunne ha skilt mer på de ulike profesjonene. Det er noe ulikt bilde på de kortere og de lengre profesjonsutdanningene. Helsetjenestene består av veldig spesialiserte oppgaver der ansatte må trene og ha mange operasjoner for å være gode, mens andre oppgaver er mer generelle, og kan løses av personer med ulik bakgrunn. Vi håper profesjonskamper ikke står i veien for fleksible løsninger.
Vi henviser til punkt under spørsmål 2 og 10 – om fagskoler
- Vi vil også trekke frem at vårt inntrykk er at det også vil være en økende etterspørsel etter visse helsetjenester, i tillegg til, og i lys av, den demografiske utviklingen.

Spørsmål 2 og 10; Korleis kan universitet og høgskular utvikle utdanningane i tråd med framtidige kompetansebehov og samfunnsendringane vi trekk opp? og Korleis fungerer samarbeidet mellom arbeidsliv og utdanning? Kva skal til for å få til godt samarbeid og kva barrierar finst det?

- Utdanningsinstitusjonene må få sterkere insentiver til å dekke konkrete kompetansebehov i arbeidslivet heller enn å tenke at utdanning skal være et mål i seg selv. Dette innebærer at utdanningene må kobles tettere med arbeidslivet. Slik vil man kunne plukke opp endringer som skjer i arbeidslivet og gjøre utdanningene mer relevante for både studenten og arbeidslivet.
- Utvikling av utdanninger i tråd med framtidige kompetansebehov krever strukturelt samarbeid med arbeidslivet. Norge ligger lengst bak det europeiske gjennomsnittet når det gjelder samarbeidsaktiviteter knyttet til utdanning (Diku, 2020), derfor mener vi et mer strukturert samarbeid mellom UH og arbeidsliv er nødvendig. Selv om profesjonsutdanningene har mye praksis, burde det være økt og systematisk samarbeid med arbeidslivet om studieprogramutvikling, medvirkning i styringsorganer, evt medvirkning i akkrediterings- eller kvalitetssikringsmekanismer for å sikre arbeidslivsrelevans. Økt hospitering for ansatte i arbeidslivet slik at de er tettere på endringer, og høyere verdsetting av arbeidslivserfaring ved tilsetning, samt sterkere vektlegging av etablering og utvikling av samarbeid med arbeidslivet
- Vi vil trekke frem fagskoler som et viktig supplement til kompetansebygging i profesjonene. Fagskolen og fagarbeiderne kan spille en betydelig rolle i å løse kapasitetsutfordringene både i helsetjenestene og i praksisområdet. Helsepersonellkommisjonen trakk fram fagarbeiderne som en viktig løsning for å sikre tilstrekkelig personell i hele landet og at det er viktig å sikre gode videreutdanningsmuligheter for fagarbeiderne. Bruken av fagskoler ved profesjonsutdanninger trenger ikke være avgrenset til helserelaterte utdanninger. Virke mener at det er muligheter for vekselvirkninger mellom de ulike institusjonene. Fagskolene jobber tett med arbeidslivet og har vist seg å kunne omstille seg raskt og tilby arbeidsrettede utdanninger. Arbeidslivet har sammensatte kompetansebehov og ansatte lærer på ulike måter. Vi trenger derfor varierte tilbud for å dekke arbeidslivets sammensatte kompetansebehov.

Virke stiller seg ikke negativ til at fagskoler kan tilby hele eller deler av profesjonsutdanninger, men en fare er at fagskolene kan ende opp med å bli mer teoritunge og miste sin fleksibilitet, dersom de blir påtvunget byråkratiske prosesser. Dette må vi unngå, og dersom fagskoler skal tilby profesjoner må deres egenart bevares, og de må gis handlingsrom til å fortsatt kunne omstille seg raskt og beholde den gode kontakten med arbeidslivet. Virke ønsker ikke en akademisering av fagskolene.

- Virke har sammen med sine medlemmer utviklet en modell for å beskrive kompetansebehov knyttet til konkrete roller og oppgaver i arbeidslivet, balansekunstmodellen. Modellen kan brukes bl.a. for å utvikle utdanningstilbud. Dette innebærer at arbeidslivet er sterkt involvert i utviklingen av kompetansebeskrivelser fra arbeidslivet. Modellen er brukt for å utvikle utdanningstilbudet Sceneteknikk ved Fagskolen i Oslo som baserer seg på konkrete kompetansebeskrivelser innen sceneteknikk. Fagskolen i Oslo har brukt disse når de skriver læringsutbyttebeskrivelser for tilbudet. Store deler av tilbudet finner også sted i arbeidslivet, med tilgang på topp moderne utstyr og profesjonelle sceneteknikere. Dette er et godt

eksempel på hvordan man kan bygge gode og arbeidsrettede tilbud og lett fange opp nye kompetansebehov i rollen som scenetekniker

16. Har de gode døme på fleksible og desentraliserte utdanningstilbud i profesjonsutdanningar?

- Lovisenberg diakonale høgskole (LDH): På LDH har de gjennomført et prosjekt innen «respirasjonsstøttende behandling» for intensiv sykepleie. I 2022-2023 utviklet LDH i samarbeid med akuttklinikken ved Oslo Universitetssykehus, et helhetlig pedagogisk læringsdesign som gir mulighet for fleksibel og individuelt tilpasset læring. Samtidig har prosjektet mål om å opprettholde og heve kompetanse for helsepersonell som arbeider med pasienter med behov for respirasjonsstøttende beholdning. Prosjektet skal øke kvaliteten av studenters læring (Master studenter) og dekke behov for kompetanseheving av praksisveiledere. Prosjektet er utdanning og livslang læring i ett.

LDH sier at denne modellen kan brukes bredt i forskjellige utdanninger de tilbyr, og i neste steg vil det bli gjennomført forskning om læringsutbyttet av programmet høsten 2023. Til tross for positive tilbakemeldinger er det viktig å notere at denne type utviklingen er ressurskrevende. Det er også viktig å anerkjenne at nye fleksible løsninger som denne i profesjonsutdanninger er en stor omstillingsprosess for institusjonen og for arbeidslivet.

Spørsmål 18: Korleis kan vi mobilisere vaksne som har familie og økonomiske forplikningar til å ta ei profesjonsutdanning?

- Det bør legges til rette for at mer av kompetansebyggingen også kan skje på arbeidsplassen. I flere av de store profesjonene er det vanskelig å skaffe vikarer dersom noen er borte på kurs eller utdanning. Arbeidsplassen er den beste læringsarenaen.
- Fleksible etter- og videreutdanningstilbud er nødvendig for å sikre god kompetanse for alle i helsetjenestene. Bl.a. med deltidsstudier, modulbaserte studier og arbeidsplassbaserte utdanninger.
- Utdanningsmedlemmer i Virke melder om store utfordringer knyttet til forutsigbar finansiering og sterkere insentiver for fleksibel og desentralisert utdanning. Fleksible utdanninger kan i mange tilfeller innebære høyere kostnader enn tilsvarende utdanning i et ordinært fulltidsstudium. Å imøtekomme arbeidslivets behov på denne måten krever derfor økonomisk tilrettelegging. Utdanningstilbyderne kan ikke bære denne kostnaden alene. Det kan derfor være nødvendig å øremerke midler til fleksible og desentraliserte studier for å sikre at god utdanning blir tilgjengelig for alle uavhengig av bosted og livssituasjon.

Spørsmål 19: Bør fleire av profesjonsutdanningane organisere arbeidsplassbaserte utdannningar, y-vegar, tresemesterordning eller forkurs?

- Ja, Virke støtter mer fleksible ordninger for å utdanne den kompetansen vi trenger. For at flere skal kunne ta profesjonsutdanning, og oppdatere sin kompetanse er det viktig at UH-sektoren klarer å tilby fleksible og modulbaserte tilbud. Nyutdannede utgjør kun en liten del av arbeidsstokken hvert år, og vi må derfor ha gode systemer for å utvikle kompetanse eller omskolere de som allerede er i arbeid. Derfor er fleksible og modulbasert utdanning spesielt viktig.

- Referer til punktet over; for å kunne omskolere og utvikle kompetansen til de som allerede er i arbeidslivet, må det utvikles et godt system for realkompetansevurdering, og at realkompetanse skal ha bedre uttelling ved inntak til profesjonsutdanninger. Det er bortkastet tid og ressurser at for eksempel en helsefagarbeider med 10 års arbeidserfaring ikke får uttelling ved opptak til sykepleierstudiet.

Med vennlig hilsen

Bernt Gudmund Apeland
Administrerende direktør
Hovedorganisasjonen Virke